

**СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ, ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАХИСТУ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ**

**STRATEGIC DIRECTIONS OF PROVISION AND IMPROVEMENT INFORMATION
POLICY, INNOVATIVE ACTIVITY AND PROTECTION
OF INTELLECTUAL PROPERTY IN UKRAINE**

В статті наголошено, що інформаційна безпека України визначається як складова частина національної безпеки України, стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом. Людський розвиток потребує пріоритетної уваги з боку держави. За показником індексу людського розвитку, який відображає узагальнені характеристики людського потенціалу з урахуванням здоров'я, доступу до знань, тривалості і рівня життя населення. Наголошено, що важливим за напрямом сталого забезпечення національної безпеки загалом є Указ Президента України № 479/2021 «Про запровадження національної системи стійкості», яким зазначається, що національна система стійкості має передбачати забезпечення функціонування таких базових елементів: гарантована дієвість та спроможність до повноцінного функціонування системи державних органів, їх інституційна стійкість; безпека та захищеність об'єктів критичної інфраструктури; фінансово-економічна стійкість, зокрема, безперервність основних бізнес-процесів, а саме тих питань, які нами досліджувалися і представляють найбільшу зацікавленість суспільства та значення для його розвитку. Зроблено висновок, що документи стратегічного розвитку держави розробляються не тільки з запізненням в рік, але й достатньо некваліфікованими виконавцями. Все зазначене має лише три, але стратегічних причини: відсутність розуміння сутності інформаційних ресурсів, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності; невизначеність їх кількості та структури; невизначеність місцезнаходження, власника та ціни, від якої і залежить методика їх захисту.

Ключові слова: законодавчі акти, нормативні акти, відповідальність, інформація, інформаційна безпека.

The article emphasizes that the information security of Ukraine is defined as an integral part of the national security of Ukraine, the state of protection of state sovereignty, territorial integrity, the democratic constitutional order, other vital interests of man, society and the state, in which the constitutional rights and freedoms of a person to assemble are properly ensured, storage, use and distribution of information, access to reliable and objective information, there is an effective system of protection and countermeasures against harm due to the spread of negative informational influences, including the coordinated distribution of false information, destructive propaganda, other information operations,

unauthorized distribution, use and violation of the integrity of information with limited access. Human development needs priority attention from the state. According to the index of human development, which reflects the generalized characteristics of human potential, taking into account health, access to knowledge, duration and standard of living of the population. It was emphasized that the Decree of the President of Ukraine No. 479/2021 "On the introduction of the national system of stability" is important in terms of the sustainable provision of national security in general, which states that the national system of stability should provide for the functioning of the following basic elements: guaranteed effectiveness and ability to fully function the system state bodies, their institutional stability; safety and security of critical infrastructure facilities; financial and economic stability, in particular, the continuity of the main business processes, namely those issues that we investigated and represent the greatest interest of society and importance for its development. It was concluded that the documents of the strategic development of the state are developed not only a year late, but also by sufficiently unqualified executors. All of the above has only three, but strategic reasons: lack of understanding of the essence of information resources, innovative activity and intellectual property; uncertainty of their number and structure; the uncertainty of the location, owner and price, on which the method of their protection depends.

Key words: *legislative acts, normative acts, responsibility, information, information security.*

Як нами вважається, визначені нами раніше завдання з удосконалення інноваційної діяльності та захисту інтелектуальної власності безперечно є важливими, хоча структурно неоформленими на відміну від Стратегії національної безпеки північного сусіда, яка акцентує увагу на її дев'яти складових, серед яких три є пріоритетними для нас і на які слід звернути увагу:

- збереження народу та розвиток людського потенціалу (як людського капіталу країни);
- інформаційна безпека;
- науково-технологічний розвиток.

Як видно з документу, його реалізація сприятиме розвитку людського потенціалу, сталого розвитку і надійного захисту інноваційної складової життєдіяльності суспільства та надійного захисту об'єктів інтелектуальної власності заради підвищення якості життя і добробуту громадян, зміцненню обороноздатності країни, єдності та згуртованості суспільства, досягненню національних цілей розвитку, підвищення конкурентоспроможності та міжнародного престижу.

Цим корисним досвідом доцільно було б скористатися, адже сучасний стан розвитку державності надав унікальний шанс науковому суспільству запропонувати владі структуровані пропозиції з зазначених питань. Підґрунтям цьому є *Указ Президента України № 392/2020 від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»*, яким передбачено Кабінетові Міністрів України, державним органам за відповідними сферами національної безпеки подати у шестимісячний строк на розгляд Ради національної безпеки і оборони України проекти:

1. Стратегії людського розвитку.
2. Стратегії воєнної безпеки України.
3. Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України.
4. Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України.
5. Стратегії економічної безпеки.
6. Стратегії біобезпеки та біологічного захисту.
7. Стратегії інформаційної безпеки.
8. Стратегії кібербезпеки України.
9. Стратегії зовнішньополітичної діяльності.
10. Стратегії забезпечення державної безпеки.
11. Національної розвідувальної програми.
12. Стратегію енергетичної безпеки.
13. Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату.
14. Стратегію інтегрованого управління кордонами.
15. Стратегію продовольчої безпеки.

Беззаперечним ми вважаємо те, що у кожній з зазначених стратегій мають бути передбачені позиції з розвитку науково-технологічного потенціалу галузей, які вони регулюють та захисту їх інноваційного ресурсу та об'єктів інтелектуальної власності.

Як показує досвід, опубліковані «стратегії» виписані різнобоко і різнотипно, хоча, як нам вбачається мали б мати схожу між собою структуру.

Слід відзначити, що на даний час указ виконано частково, хоча і пройшло вже більше року. Також дещо невиваженим є спроби регулювати визначені указом галузі життєдіяльності України іншими нормативними актами, як-то розпорядженнями Кабінету Міністрів та іншими дотичними до даних галузей указами Президента.

Так незатвердженими на середину 2022 року є:

1. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України (частково регулюється Указом Президента України № 231/2021 «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки»).

2. Національна розвідувальна програма.

3. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату (частково врегульовані питання Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 р. № 1240-р «Морська природоохоронна стратегія України»).

4. Стратегія інтегрованого управління кордонами.

5. Стратегія продовольчої безпеки.

Також важливим за напрямом сталого забезпечення національної безпеки загалом є *Указ Президента України № 479/2021 «Про запровадження національної системи стійкості»*, яким зазначається, що національна система стійкості має передбачати забезпечення функціонування таких базових елементів: гарантована дієвість та спроможність до повноцінного функціонування системи державних органів, їх інституційна стійкість; безпека та захищеність об'єктів критичної інфраструктури; фінансово-економічна стійкість, зокрема, безперервність основних бізнес-процесів, а саме тих питань, які нами досліджувалися і представляють найбільшу зацікавленість суспільства та значення для його розвитку.

Тим більше, що перелік базових елементів, на забезпечення яких має бути спрямована національна система стійкості, не є вичерпним і може бути розширений відповідно до особливостей розвитку безпекової ситуації [1].

Тепер доцільним є визначення напрямів регулювання стратегіями інформаційної політики, інноваційної діяльності та захисту інтелектуального потенціалу України.

1. Інформаційна політика та інформаційна безпека

1.1. Стратегія інформаційної безпеки, на наш погляд, регулюється трьома стратегічними документами: *Указом Президента України від 7 травня 2021 року № 187/2021 «Положення про Центр протидії дезінформації»*, *Указом Президента України від 22 жовтня 2021 року № 544/2021 «Про Концепцію реформування Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України»* та власне *Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 «Про Стратегію інформаційної безпеки»*.

1.1.1. *Указ Президента України «Положення про Центр протидії дезінформації»* забезпечує здійснення заходів щодо протидії поточним і прогнозованим загрозам національній безпеці та національним інтересам України в інформаційній сфері, забезпечення інформаційної безпеки України, виявлення та протидії дезінформації, ефективної протидії пропаганді, деструктивним інформаційним впливам і кампаніям, запобігання спробам маніпулювання громадською думкою [2].

1.1.2. *Указ Президента України № 544/2021 від 22 жовтня 2021 року «Про Концепцію реформування Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України»* визначає метою Концепції – реформування та розвиток Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України як суб'єкта сектору безпеки і оборони із запровадженням уніфікованої системи планування та управління ресурсами на основі сучасних європейських та євроатлантичних підходів, що дасть змогу підвищити інституційну спроможність, а також оптимізувати організаційну структуру Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Основним завданням Концепції виступає підвищення інституційної спроможності Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та подальший її розвиток як складової національної системи кібербезпеки держави та суб'єкта сектору безпеки і оборони [3].

1.1.3. *Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 «Про Стратегію інформаційної безпеки»* зазначає, що забезпечення інформаційної безпеки України є однією з найважливіших функцій держави, а Стратегія інформаційної безпеки (далі – Стратегія) визначає актуальні виклики та загрози національній безпеці України в інформаційній сфері, стратегічні цілі та завдання, спрямовані на протидію таким загрозам, захист прав осіб на інформацію та захист персональних даних.

Метою Стратегії є посилення спроможностей щодо забезпечення інформаційної безпеки держави, її інформаційного простору, підтримки інформаційними засобами та заходами соціальної та політичної стабільності, оборони держави, захисту державного суверенітету, територіальної цілісності України, демократичного конституційного ладу, забезпечення прав та свобод кожного громадянина.

Інформаційна безпека України визначається як складова частина національної безпеки України, стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом.

Очікуваними результатами реалізації Стратегії є захищений інформаційний простір України та ефективне функціонування системи стратегічних комунікацій [4].

Стратегія кібербезпеки України, на наше глибоке переконання є всього лише частиною стратегії інформаційної безпеки в інформаційно-комунікаційних системах України і регулюється трьома указами: *Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 446/2021 «Про невідкладні заходи з кібероборони держави», Указом Президента України від 14 травня 2021 року № 447/2021 «Про Стратегію кібербезпеки України» та Указом Президента України від 1 лютого 2022 року № 37/2022 «Про План реалізації Стратегії кібербезпеки України».*

1.1.4. Указ Президента України «Про невідкладні заходи з кібероборони держави» констатує необхідність ужиття невідкладних заходів щодо створення умов для формування у системі Міністерства оборони України кібервійськ для захисту суверенітету держави, забезпечення її обороноздатності, запобігання збройному конфлікту та відсічі збройній агресії у кіберпросторі, зобов'язує створення у системі Міністерства оборони України кібервійськ та набуття ними відповідних спроможностей [5].

1.1.5. Указ Президента України «Про Стратегію кібербезпеки України» зазначає, забезпечення кібербезпеки є одним із пріоритетів у системі національної безпеки України, адже кіберпростір разом з іншими фізичними просторами визнано одним з можливих театрів воєнних дій. Набирає сили тенденція зі створення кібервійськ, до завдань яких належить не лише забезпечення захисту критичної інформаційної інфраструктури від кібератак, а й проведення превентивних наступальних операцій у кіберпросторі, що включає виведення з ладу критично важливих об'єктів інфраструктури противника шляхом руйнування інформаційних систем, які управляють такими об'єктами [6].

1.1.6. Указ Президента України від 1 лютого 2022 року № 37/2022 «Про План реалізації Стратегії кібербезпеки України» передбачає: розробку системи індикаторів стану кібербезпеки, що включатиме: базові індикатори стану кібербезпеки, індикатори розвитку національної системи кібербезпеки та індикатори стану кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом: забезпечення оцінки спроможностей суб'єктів сектору безпеки і оборони в частині спільного виконання завдань кібероборони, зокрема під час проведення оборонних оглядів, оглядів національної системи кібербезпеки та оглядів стану кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом [7].

Стратегія зовнішньополітичної діяльності частково регулюється Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 348/2021 «Стратегія комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року» та власне Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 448/2021 «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України».

1.1.7. Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 348/2021 «Стратегія комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року» стверджує, що метою членства України в Організації Північноатлантичного договору є отримання гарантій безпеки держави, її суверенітету та територіальної цілісності в межах існуючого кордону, забезпечення умов для утвердження демократичних цінностей та принципу верховенства права, гарантування безпеки, прав і свобод громадян України, економічного розвитку України та зростання добробуту її населення [8].

Ряд сучасних законодавчих та нормативних актів спрямовані на контрпропаганду Російській Федерації та посилення відповідальності за розголошення інформації військового характеру, що є вкрай важливим у сучасних умовах, однак вони практично не впливають на стратегічні складові інформаційної безпеки України по суті. Наведемо їх перелік та назву з яких зрозумілим стає їх зміст.

Закон України від 03.03.2022 № 2109-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора» вносить зміни до Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», Закону України «Про політичні партії в Україні», Закону України «Про захист суспільної моралі», Закону України «Про телебачення і радіомовлення», Закону України «Про громадські об'єднання» [9].

Закон України від 03.03.2022 № 2110-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції» вносить зміни до Кримінального кодексу України [10].

Закон України від 24 березня 2022 року № 2160-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану» [11].

Указ Президента України від 19 березня 2022 року № 152/2022 «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану».

Установити, що в умовах воєнного стану реалізація єдиної інформаційної політики є пріоритетним питанням національної безпеки, забезпечення якої реалізується шляхом об'єднання усіх загальнонаціональних телеканалів, програмне наповнення яких складається переважно з інформаційних та/або інформаційно-аналітичних передач на єдиній інформаційній платформі стратегічної комунікації – цілодобовому інформаційному марафоні «Єдині новини #UAразом» [12].

Указ Президента України від 19 березня 2022 року № 151/2022 «Про нейтралізацію загроз інформаційній безпеці держави» вимагає: підтримати пропозицію Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України щодо запровадження на період дії воєнного стану особливого режиму роботи ТОВ «Зеонбуд» та його функціонування у період дії воєнного стану у складі Концерну радіомовлення, радіозв'язку та телебачення; Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Концерну радіомовлення, радіозв'язку та телебачення спільно з ТОВ «Зеонбуд» забезпечити: стале функціонування об'єктів цифрового ефірного мовлення та безперебійну трансляцію телевізійних каналів; цілодобовий моніторинг ефірної мережі, обладнання головної станції мультиплексування, супутникових та наземних каналів зв'язку; резервування супутникових каналів доставки програм та обладнання головної станції мультиплексування; резервну доставку телеканалів до цифрових передавачів із залученням альтернативного оператора супутникового зв'язку [13].

2. Інноваційна діяльність

2.1. Стратегія людського розвитку врегульовується двома указами Президента: власне Указом Президента України «Стратегія людського розвитку» та Указом Президента України «Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні».

Тепер щодо питань, які ними регулюються.

2.1.1. Указ Президента України від 2 червня 2021 року № 225/2021 «Стратегія людського розвитку».

У сучасних умовах питання людського розвитку є надзвичайно актуальним, оскільки прогрес людського розвитку демонструє нарощування можливостей людини через підвищення її потенціалу для реалізації в усіх сферах життєдіяльності.

Людський розвиток потребує пріоритетної уваги з боку держави. За показником індексу людського розвитку, який відображає узагальнені характеристики людського потенціалу з урахуванням здоров'я, доступу до знань, тривалості і рівня життя населення, Україна посіла 74-ту позицію серед 189 держав і територій, які представлено в Доповіді про стан людського розвитку за 2019 рік.

Стратегія людського розвитку визначає цілі та основні завдання, що стоять перед державою, у сфері людського розвитку як напрямку забезпечення національної безпеки України.

Метою реалізації Стратегії є створення умов для всебічного розвитку людини протягом життя, розширення можливостей реалізації потенціалу і свободи особистості, її громадянської активності заради формування згуртованої спільноти громадян, здатних до активної творчої співучасті у гармонійному, збалансованому та сталому розвитку держави.

За оцінками Світового банку, Україна має конкурентну перевагу у вигляді потужної системи освіти, що є рушієм економічного та соціального розвитку держави, але частка людського капіталу в національному багатстві залишається невеликою. За час незалежності Україні вдалося зберегти значну частину своїх переваг у сфері освіти, що сприяє досягненню учнями та студентами високих результатів у навчанні та розвитку людського капіталу. Однак навички, яких потребує сучасний ринок праці, відрізняються від тих, що формує система освіти, а необхідні трансформації в освітньому секторі відбуваються повільно. Незважаючи на наявність високоосвіченої робочої сили в Україні, на людський капітал припадає лише 34 відсотки національного багатства (середній показник у державах Європи та Центральної Азії – 62 відсотки), а продуктивність праці становить лише 22 відсотки продуктивності праці у державах Європейського Союзу [14].

Указ Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021 «Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» визначає метою реалізації Стратегії створення сприятливих умов для розвитку громадської ініціативи та самоорганізації, формування та діяльності інститутів громадянського суспільства, налагодження взаємодії між громадянами, згаданими інститутами та органами державної влади, органами місцевого самоврядування, у тому числі для реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина, задоволення суспільних інтересів, забезпечення громадської участі у прийнятті та реалізації владних рішень.

Стимулювання участі інститутів громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку України [15].

2.1.3. Стратегія воєнної безпеки України оголошена Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021 констатує, що на глобальному рівні основними аспектами воєнної безпеки є руйнування створеної після Другої світової війни системи міжнародної безпеки, підвищення рівня невизначеності і непередбачуваності безпекового середовища, яке характеризується:

- посиленням боротьби за ресурси та міждержавної конкуренції із застосуванням політико-дипломатичних, економічних, інформаційних, воєнних і гібридних інструментів, зокрема економічних важелів впливу;

- загостренням конфліктів, спричинених ... економічними та іншими чинниками;

- конкуренцією держав у сфері космічних, квантових, інформаційних, кібернетичних, гіперзвукових, біологічних, нано- та інших технологій, розробленням на їх основі систем озброєнь з використанням нових фізичних принципів, робототехніки та новітніх матеріалів, милітаризацією навколосезного космічного простору.

Ураховуючи фундаментальні національні інтереси, визначені Конституцією України та іншими законами України, Стратегія передбачає досягнення таких цілей реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва:

- ефективний менеджмент у сфері оборони, заснований на засадах демократичного цивільного контролю, інших євроатлантичних принципах і стандартах, інноваційних рішеннях та сучасних бізнес-практиках, програмно-проектному управлінні оборонними ресурсами;

- сучасне високотехнологічне озброєння, військова та спеціальна техніка Збройних Сил України, інших складових сил оборони, яка забезпечує виконання ними покладених завдань;

- оснащення сил оборони високотехнологічним озброєнням, забезпечення сучасною військовою та спеціальною технікою, зокрема з використанням космічних технологій, переозброєння Збройних Сил України багатопільовими бойовими літаками та бойовими вертольотами [16].

2.1.4. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України частково регулюється Указом Президента України № 231/2021 «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки», адже незалежне та неупереджене правосуддя є запорукою сталого розвитку суспільства і держави, гарантією додержання прав і свобод людини та громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави, зростання добробуту та якості життя, створення привабливого інвестиційного клімату, своєчасного, ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права [17].

Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України спершу оголошується розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р «Стратегія

розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року» та Указом Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021 «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України».

2.1.5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року».

Стратегія є основою для розроблення нових та перегляду існуючих нормативно-правових актів (у тому числі державних цільових програм) у сфері розвитку та функціонування оборонно-промислового комплексу.

Розроблення Стратегії зумовлено необхідністю перегляду державними інституціями України ролі оборонно-промислового комплексу в контексті нейтралізації внутрішніх та зовнішніх загроз національній безпеці, а також інтенсифікації економічного зростання держави.

Стратегія визначає довгострокові пріоритети державної військово-промислової політики, а також напрями реалізації державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу в середньостроковій перспективі [18].

2.1.6. Указ Президента України «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України» наголошує, що Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України (далі – Стратегія) визначає пріоритетні напрями державної військово-промислової політики, цілі реформи оборонно-промислового комплексу та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз і викликів.

Ціллю державної військово-промислової політики є створення на основі сучасних стандартів корпоративного управління та управління якістю, ефективної реалізації кадрового потенціалу конкурентоспроможного, високотехнологічного, функціонально збалансованого, економічно ефективного, фінансово-самодостатнього та прибуткового, раціонально диверсифікованого, ресурсо- та енергоефективного, цифровізованого вітчизняного оборонно-промислового комплексу, здатного задовольнити існуючі та перспективні потреби Збройних Сил України та інших військових формувань в озброєнні, військовій та спеціальній техніці.

Метою провадження інноваційної діяльності у сфері оборонно-промислового комплексу є задоволення потреб держави в сучасних високоефективних системах озброєнь, військової та спеціальної техніки відповідно до встановлених нормативів, національних та міжнародних стандартів, а також потреб експорту наукоємної продукції шляхом оновлення та формування нової науково-технологічної бази підприємств та організацій оборонно-промислового комплексу за допомогою поєднання ефективного державного управління і ринкових механізмів саморозвитку.

Інноваційна діяльність в оборонно-промисловому комплексі має бути спрямована на:

— технічне переоснащення та оновлення виробничої бази з урахуванням новітніх досягнень науково-технічного прогресу та переходу на нові види спеціалізації і організації виробництва;

— підвищення технологічного рівня створення та виробництва озброєння, військової та спеціальної техніки;

— підвищення ефективності використання матеріалів та інших ресурсів;

— радикальне зниження енергоємності виробництва;

— мінімізацію техногенного впливу оборонно-промислового комплексу та його продукції на навколишнє середовище і людину;

— забезпечення стимулювання приватної підприємницької ініціативи у виконанні завдань розвитку оборонно-промислового комплексу;

— вирішення питань забезпечення оборонно-промислового комплексу кваліфікованими кадрами з впровадженням післядипломної підготовки фахівців усіх рівнів.

Відповідно до існуючих та майбутніх потреб у озброєнні, військовій та спеціальній техніці основні зусилля зосередити на науковому оборонному секторі з розвитку озброєння, військової та спеціальної техніки, проведення раціональної диверсифікації оборонних галузей промисловості пропонується зосередити у фундаментальній та у прикладній сферах [19].

На виконання двох перерахованих вище стратегій Мінстратегпром окрім завдань зазначених у положенні про нього щорічно планує роботу у зазначених нами галузях. Так, *планом роботи Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України на 2022 рік* [20] передбачено заходи:

1. *Спрямовані на виконання Національної економічної стратегії на період до 2030 року:*

— розроблення та подання Кабінетові Міністрів України законопроекту щодо державної промислової політики.

2. *Спрямовані на виконання Плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік:*
 — розроблення та подання Кабінетові Міністрів України законопроекту щодо державної промислової політики.

3. *Спрямовані на формування політики, передбачені Положенням Міністратегпрому (проекти законів, указів Президента України, постанов і розпоряджень Уряду):*

— розроблення та затвердження у тримісячний строк Державної цільової оборонної програми з реалізації в інтересах сектору безпеки і оборони України проектів з виконання наукових досліджень і розробок, розробок нових технологій;

— створення Агенції оборонних технологій;

— проведення засідань Науково-технічної ради при Міністерстві з питань стратегічних галузей промисловості України;

— підготовка та подання до Кабінету Міністрів України та Мінекономіки щорічних звітів про результати виконання державних цільових програм з реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу та створення та освоєння виробництва боєприпасів та продуктів спеціальної хімії;

— підготовка проектів державних цільових програм щодо реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу та створення та освоєння виробництва боєприпасів та продуктів спеціальної хімії на період до 2026 року;

— підготовка матеріалів для щорічного публічного звітування про стан реалізації Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України.

4. *Спрямовані на реалізацію функцій і завдань, передбачених Положенням Міністратегпрому:*

— ініціювання створення індустріальних парків та підтримка;

— ініціювання створення індустріальних парків та підтримка комплексу, здійснення контролю за виконанням відповідних програм (проектів);

— опрацювання питання щодо визначення пріоритетів і видів підтримки щодо провадження науково-технічної діяльності у стратегічних галузях промисловості;

— здійснення обліку об'єктів державної власності, що перебувають у сфері управління Міністратегпрому, у тому числі засобами автоматизованої системи «Юридичні особи».

5. *Спрямовані на забезпечення діяльності Міністратегпрому:*

— створення комплексної системи захисту інформації інформаційно-телекомунікаційної системи Міністратегпрому;

— здійснення заходів з технічного захисту інформації в апараті Міністерства.

6. *Нормативно-правова діяльність Міністратегпрому:*

— проєкт Закону «Про державну промислову політику»;

— проєкт розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової оборонної програми з реалізації в інтересах сектору безпеки і оборони України проектів з виконання наукових досліджень і розробок, розробок нових технологій на період до 2024 року».

2.1.7. *Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021 «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»* визначає що, стратегічний курс у сфері забезпечення економічної безпеки має два взаємопов'язаних напрями – напрям розвитку та безпековий напрям.

Основними завданнями у сфері забезпечення економічної безпеки є:

— забезпечення стійкості від зовнішніх і внутрішніх викликів та загроз національним економічним інтересам держави та інтересам її громадян;

— збереження та розвиток економічної потужності країни з урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722, та позицій людиноцентризму;

— гарантування національної економічної незалежності та здатності до захисту національних економічних інтересів, зокрема у високотехнологічній сфері [21].

3. Інтелектуальна власність

3.1.1. *Указ Президента України «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України»* наголошує, що Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України визначає пріоритетні напрями державної військово-промислової політики, цілі реформи оборонно-промислового комплексу та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз і викликів.

До завдань Стратегія відносить:

— розроблення політики управління інтелектуальною власністю в оборонно-промислово-му комплексі;

— впровадження процедур захисту технологій під час здійснення іноземних інвестицій у вітчизняні господарські товариства, що мають стратегічне значення для забезпечення оборони і безпеки держави, з метою забезпечення захисту національних інтересів держави;

— розроблення принципів і механізмів, практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи захисту інтелектуальної власності в оборонно-промисловому комплексі;

— створення єдиної інформаційної бази науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, результатів інтелектуальної діяльності та технологій військового, спеціального і подвійного призначення, конструкторської документації на продукцію військового призначення для їх використання під час створення інноваційної високотехнологічної продукції військового і цивільного призначення та подвійного використання;

— удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності на оборонні технології [22].

3.1.2. Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021 «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» визначає що, стратегічний курс у сфері забезпечення економічної безпеки має два взаємопов'язаних напрями – напрям розвитку та безпековий напрям, а також недостатній рівень захисту прав інтелектуальної власності.

Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату частково врегульовується Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 р. № 1240-р «Морська природоохоронна стратегія України», яка визначає головні, суто прикладні засади розвитку морської природоохоронної політики України і не містить завдань з удосконалення інформаційної політики і безпеки, інноваційної діяльності та захисту інтелектуальної власності [23].

Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки від 29 грудня 2021 р. № 1805-р метою визначає побудову сучасної, стійкої та ефективної системи управління державними фінансами, спрямованої на забезпечення збереження фінансової стабільності держави та створення умов для сталого зростання соціально-інклюзивної економіки через підвищення результативності мобілізації та витрачання державних коштів. Результатом її реалізації повинна стати більш ефективна система управління державними фінансами, яка разом з реформованою системою державного управління сприятиме сталому соціально-економічному розвитку держави, конкурентоспроможності економіки та динамічній інтеграції України в міжнародні ринки, зокрема в спільний ринок держав-членів ЄС [24].

Останнє є досить позитивним, бо передбачає певну систематизацію нормативної бази України у зазначеній галузі.

Осторонь від всіх зазначених вище документів стоїть Стратегія забезпечення державної безпеки, яка оголошена Указом Президента України від 16 лютого 2022 року.

На наше переконання вона відноситься до всіх трьох сфер життєдіяльності українського суспільства, а саме: інформаційної сфери, сфери інноваційної діяльності, яка без інформаційних ресурсів нежиттєздатна і захисту інтелектуальної власності держави – якісно нового знання, що є її власністю [25].

Як видно з наведеного, основна увага в «стратегіях» звернена на суто прикладну економічну складову сьогоденного розвитку державності. При цьому, стратегічні питання розвитку і забезпечення інформаційної безпеки викладені абсолютно безсистемно і екліктично. Адже неможливим, навіть студенти-магістри вважають, забезпечити безпеку того, чого де-юре не існує, тобто визначеної на державному рівні системи інформаційних ресурсів. В документах лише констатується необхідність забезпечення безпеки останніх.

Аналогічно викладені і питання інноваційної діяльності державних установ і організацій.

Питання ж захисту інтелектуальної власності лише згадуються в окремих документах за текстом.

Таким чином, очевидним є те, що документи стратегічного розвитку держави розробляються не тільки з запізненням в рік, але й достатньо некваліфікованими виконавцями. Все зазначене має лише три, але стратегічних причини:

— відсутність розуміння сутності інформаційних ресурсів, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності;

— невизначеність їх кількості та структури;

— невизначеність місцезнаходження, власника та ціни, від якої і залежить методика їх захисту.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України № 479/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості».
2. Указ Президента України від 7 травня 2021 року № 187/2021 «Положення про Центр протидії дезінформації».
3. Указ Президента України № 544/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 22 жовтня 2021 року «Про Концепцію реформування Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України».
4. Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 «Про Стратегію інформаційної безпеки».
5. Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 446/2021 «Про невідкладні заходи з кібероборони держави».
6. Указ Президента України № 447/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України».
7. Указ Президента України від 1 лютого 2022 року № 37/2022 «Про План реалізації Стратегії кібербезпеки України».
8. Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 348/2021 «Стратегія комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року».
9. Закон України від 03.03.2022 № 2109-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора».
10. Закон України від 03.03.2022 № 2110-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення захищеної інформаційної продукції».
11. Закон України від 24 березня 2022 року № 2160-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україні, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану»
12. Указ Президента України від 19 березня 2022 року № 152/2022 «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану».
13. Указ Президента України від 19 березня 2022 року № 151/2022 «Про нейтралізацію загроз інформаційній безпеці держави».
14. Указ Президента України від 2 червня 2021 року № 225/2021 «Стратегія людського розвитку».
15. Указ Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021 «Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні».
16. Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021 «Про Стратегію національної безпеки України».
17. Указ Президента України № 231/2021 «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки»
18. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р «Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року».
19. Указ Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021 «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України».
20. <https://mspu.gov.ua/storage/app/sites/17/Програми%20Документи/plan-roboti-na-2022-gik-122021.pdf>
21. Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021 «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року».
22. Указ Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021 «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України».
23. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 р. № 1240-р «Морська природоохоронна стратегія України».
24. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1805-р «Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки».
25. Указ Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022 «Про Стратегію забезпечення державної безпеки».